



Margaretha af Ugglas: Allmänpolitisk debatt 1991

Talare

Margaretha af Ugglas
Utrikesminister

Datum

17 oktober 1991

Plats

Riksdagen, Stockholm

Omständigheter

Under 90-talets första hälft börjar Sovjetunionen sakta men säkert nedmonteras. Länder i Baltikum får sin självständighet och dagen innan denna allmänpolitiska debatt håller Armenien för första gången ett val efter sin självständighet. I denna allmänpolitiska debatt diskuteras Sovjetunionens upplösande, men även vilken biståndspolitik som Sverige ska föra framöver för bland annat de länder som får sin självständighet. Även den Europeiska Gemenskapen (EG, numera EU) diskuteras och ett svenskt inträde debatteras.

Samtliga partier bifaller i bistandsfrågan att en ökning har varit eller är på sin plats, Ny Demokrati motsätter sig ökat bistånd från Sverige.

- 1 Fru talman! Ärade ledamöter! År 1991 har varit ett märkesår för Europa men
också för världen i övrigt. På ett eller annat sätt har de flesta av de dramatiska
skeenden vi bevittnat varit relaterade till det kommunistiska Sovjetimperiets
upplösning och den socialistiska modellens allmänna bankrutt. För första
5 gången sedan andra världskriget har Europa fått ett tillskott av nya stater.
Estlands, Lettlands och Litauens självständighet har äntligen återupprättats.
Efter den tystnadens likgiltighet som präglade den officiella svenska politiken
gentemot Baltikum under flera årtionden välkomnar regeringen nu varmt
möjligheten att utveckla nära och breda kontakter med Estland, Lettland och
10 Litauen.

- Spåren från Sovjettiden är emellertid förskräckande. Efter en halvsekel lång natt
under ett främmande och totalitärt styre har de baltiska staterna åter kommit ut
i ljuset med moralen intakt men med svåra övergångsproblem på en rad
15 samhällsområden. Vi har en särskild skyldighet att hjälpa dessa våra grannländer
i deras omställning till marknadsekonomi och demokrati av modernt snitt.

- Den direkta orsaken till att de baltiska staterna slutgiltigt kunde återvinna sin
fulla självständighet var att det kommunistiska kuppförsöket i Moskva i augusti
20 misslyckades. Den grupp av reaktionära potentater som då sökte vrida klockan
tillbaka hamnade själva på historiens skräphög. Samtidigt som den sovjetiska
unionsregeringen nu har erkänt de baltiska republikernas självständighet har
den tagit initiativ inom ESK och på annat håll för att markera sin vilja att
tillhöra kretsen av demokratiska stater med marknadsekonomisk inriktning i

enlighet med Parisstadgan från november förra året. Det är vår förhoppning att Sovjetunionen, vilken form denna sammanslutning av självständiga stater än får i framtiden, kommer att utvecklas mot dessa mål. Ett demokratiskt Sovjetunionen är en förutsättning för en stabil fred i vårt närområde och i världen i dess helhet.

I detta sammanhang välkomnar vi president Gorbatjovs snabba gensvar på president Bushs initiativ att skrota större delen av arsenalen av taktiska kärnvapen. INF-avtalet, START-avtalet och kärnvapenmakternas nyss nämnda unilaterala nedrustningsbeslut leder till lägre rustningsnivåer och ökad strategisk stabilitet. Det amerikanska steget att avlägsna alla taktiska kärnvapen från ytfartyg gör glädjande nog att grunden helt bortfaller för den diskussion som förts inte minst i Sverige och i denna kammare om mottagande av örlogsbesök.

Sovjetimperiets upplösning har inte bara medfört att en rad europeiska stater som varit underkastade den kommunistiska ledningen i Moskva återfått sin frihet och självständighet. Den har också givit nya impulser till Europas politiska och ekonomiska enande. Grundvalen för Europas framtida enande utgör de samarbetsöverenskommelser som Väst Europas gamla stormakter, en gång motståndare, träffade i andra världskrigets spår. Dessa utmynnade i Romfördraget från 1957 vilket ursprungligen undertecknades av sex stater. Efter hand utvidgades den Europeiska gemenskapen till att omfatta tolv stater. Medlemsskaran torde växa ytterligare före sekelskiftet allteftersom fler europeiska länder söker få tillträde till det europeiska samarbetets kärna.

Som ett resultat av en överenskommelse mellan de fyra största riksdagspartierna ansökte Sverige om medlemskap i den Europeiska gemenskapen i juli i år. Regeringen kommer att med all kraft verka för att Sverige snarast möjligt blir fullvärdig medlem. Mycket värdefull tid har gått förlorad i utvecklingen av våra förbindelser med Europa. Den aktiva utrikespolitik Sverige förde under 70- och 80-talen gjorde endast få mellanlandningar i de västeuropeiska huvudstäderna på väg till mer exotiska platser.

Sverige kommer aktivt att bidra till den nya europeiska frihets- och samarbetsordning som håller på att växa fram som följd av de socialistiska diktaturernas och planekonomiernas sammanbrott. Den europeiska identiteten i vår utrikespolitik får ökad betydelse och kommer att ge det nordiska

65 samarbetet nya impulser. Fast den nya politiska situationen skapar nya
möjligheter för deltagande också i utrikes- och säkerhetspolitiskt samarbete med
andra
europeiska länder innebär de strategiska realiteterna i vårt närområde att den
säkerhetspolitiska huvudlinjen, som sammanfattas i uttrycket ”alliansfrihet i
70 fred, syftande till neutralitet i krig”, alltså behåller sin betydelse.

Vi välkomnar en utvidgning av Europarådet till att omfatta demokratierna i
Central- och Östeuropa och vill verka för en utveckling av det regelverk som
utarbetats av den Europeiska samarbets- och säkerhetskonferensen som i
75 februari nästa år kommer att samlas till ett historiskt uppföljningsmöte i
Helsingfors.

I detta sammanhang måste konstateras att utvecklingen i Östeuropa under 80-
talet blev föremål för samma systematiska felbedömning och ointresse från det
80 officiella Sveriges sida som utvecklingen i Västeuropa. Vi höll en alltför låg
profil när Östeuropas folk kämpade för sin frihet. De här hemma som påpekade
att freden i Europa måste vila på frihet och inte på förtryck anklagades för att
återfalla i en kalla krigets korstågsanda. Samtidigt producerade Sverige i
internationella fora nedrustningsförslag som ensidigt gynnade det block som
85 med tvångsmakt höll fast vid Europas uppdelning.

Den frihetens revolution vi bevittnat har givit människorna i vår världsdel hopp
om en bättre framtid och minskat rädslan för en konflikt mellan
kärnvapenmakterna. Samtidigt är det många som med fruktan ser på framtiden
90 i Europa med tanke på att gamla undertryckta rivaliteter mellan olika
folkgrupper åter kunnat stiga upp till ytan. På Balkan står i dag välbeväpnade
etniska grupper emot varandra till synes otillgängliga för den typ av
konfliktlösning som utarbetats av de europeiska samarbetsorganen. Freden i
Europa måste vila på nationernas frihet, inte på tvångskonstruktioner. Det är
95 vår förhoppning att den tragiska konflikten i Jugoslavien skall kunna lösas på
grundval av folkets i demokratiska former uttryckta vilja och respekt för de olika
minoriteternas rättigheter.

Också utanför Europa har sambandet mellan å ena sidan frihet, demokrati och
100 marknadsekonomi och å andra sidan fred och stabilitet vunnit erkännande. Vid
den afrikanska samarbetsorganisationen OAU:s senaste möte höjdes röster för
demokratisering och mot den typ av enpartistater som Sverige under en tid av

ideologiskt betingad dubbelmoral höll under armarna i tredje världen.

105

Sydafrika, en stat som varit grundad på förtryck och diskriminering, håller på att omvandlas. Sverige fortsätter att stödja arbetet mot apartheid och för ett demokratiskt samhällssystem i detta land. Det är vår förhoppning att utvecklingen där skall leda till att Sveriges sanktioner kan upphävas.

110

Också i Latinamerika har demokratin registrerat åtskilliga framgångar på senare år, med enmansregimen på Kuba som ett sorgligt undantag. Så sent som i förra veckan arresterade den kubanska polisen ett dussin förespråkare för demokrati och mänskliga rättigheter. Det olagliga störtandet av den demokratiskt valde presidenten på Haiti har föranlett ekonomiska sanktioner av OAS. Den regionala organisationens försök att återupprätta folkstyret på ön har stöd av demokratiska nationer världen över.

115

120

För att trenden mot frihet och demokrati i världen skall kunna bestå och skörda nya segrar fordras emellertid att ansträngningarna att bygga välstånd genom friare och öppnare ekonomiska relationer blir framgångsrika. För att främja de fattiga ländernas utveckling måste i-ländernas bistånd vara inriktat på marknadsekonomiska lösningar och varuutbytet baserat på en frihandel som möjliggör ett maximalt nyttiggörande av tillgängliga resurser. Samtidigt får de sociala konsekvenserna av utvecklingspolitiken aldrig negligeras. Solidaritet har varit ett honnörsord i svensk biståndspolitik. Men solidariteten måste avse de enskilda människorna och inte politiska system eller ledare som använder sig av en revolutionär ideologi för att bevara sitt eget maktinnehav. Alltför ofta har svenska biståndsmedel hamnat på politiska stickspår medan någon utveckling som kommit människorna till godo inte ägt.

125

130

Fru talman! Det finns många fler områden som jag ville täcka in i mitt anförande, men jag ser nu att tiden går snabbt. Jag vill sammanfatta mitt anförande, men jag har möjlighet i min första replik att återkomma till de frågor som har ställts till mig.

135

Fru talman! Jag skulle vilja sammanfatta mitt anförande genom att fastlägga några riktlinjer efter vilka den nya utrikesledningen vill verka: Europafrågorna blir centrala. Samtidigt som vi söker medlemskap i EG vill vi arbeta för ett enat Europa med nya och fördjupade samarbetsordningar, som också inkluderar demokratierna i Central- och Östeuropa. Det nya Europa vi verkar för kommer

140

inte att vara en sluten fästning absorberad av sin egen agenda utan fungera som en motor i det internationella samarbetet, öppet mot omvärlden.

145

Vår röst i världen skall vara fast och klar. Stödet för frihet, demokrati och marknadsekonomi kommer att genomsyra alla delar av vår utrikespolitik och prägla vårt bistånd till utvecklingsländerna. Sverige kommer att fortsätta driva en generös biståndspolitik. Den biståndsnivå - 1 % av BNI - som vi i många år upprätthållit, ligger fast.

150

Vad gäller nedrustnings- och säkerhetspolitiken motiverar den snabba utvecklingen i vår region en översyn av hittillsvarande ståndpunkter och förslag som drivits i internationella fora. En expertgrupp kommer att tillsättas för att granska nedrustningspolitiken inför resten av 90-talet och utforma rekommendationer för det fortsatta arbetet.

155

Fru talman! År 1991 har vi inte bara noterat framsteg för Europas enande på basis av de demokratiska värderingar som en gång föddes i denna världsdel. Vi har också sett en mer effektiv tillämpning av FN-stadgan som på det globala fältet söker hävda dessa värderingar. Detta inger en viss optimism om framtiden, även om det finns områden, också i vår egen världsdel, där verkligheten i alltför hög grad kontrasterar mot de höga principer som världssamfundets medlemmar bekänner sig till.

165

Sverige är ett litet land och kan inte ensamt påverka det internationella förloppet. Emellertid kommer vi att i samarbete med likasinnade länder fast och konsekvent hävda de värden på den internationella arenan som vi själva betraktar som omistliga.

170

Källa

<div>Hämtat från riksdagen.se (åtkomstdatum 1/10 2026)</div>

Taggar

Moderaterna, Politiska tal

175

Relaterade

Ian Wachtmeister: Allmänpolitisk debatt 1991
17 oktober 1991

Pär Granstedt: Allmänpolitisk debatt 1991
17 oktober 1991

180

Pierre Schori: Allmänpolitisk debatt 1991
17 oktober 1991

Gudrun Schyman: Allmänpolitisk debatt 1991
17 oktober 1991

Hadar Cars: Allmänpolitisk debatt 1991
17 oktober 1991

185

URI

<https://www.svenskatal.se/tale/margaretha-af-ugglas-allmanpolitisk-debatt-1991>

190

195

200

205

210

215